

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัดอยู่คู่กับพระพุทธศาสนามาช้านาน จึงทำให้วัดซึ่งเป็นศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมไทย นอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของสงฆ์ และแหล่งส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรงแล้ว วัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เป็นแหล่งรวมของกิจกรรมต่างๆ มากมาย ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้มอบภารกิจต่างๆ ให้แก่คณะสงฆ์ ซึ่งหมายถึงหมู่คณะ กลุ่มพุทธบริษัทได้สืบทอดพระพุทธศาสนารักษาพระสัทธรรมไว้ แต่ยุคกาลผ่านไปก็ย่อมมีการแปรเปลี่ยนรูปแบบองค์กรไปหลากหลาย ตามเหตุปัจจัยการบริหารจัดการไปตามภูมิประเทศ และการปกครองของแต่ละประเทศซึ่งไม่เหมือนรูปแบบองค์กรพระสงฆ์ในอดีต บทบาทหลักของพระสงฆ์ในปัจจุบันนอกเหนือจากการศึกษา อบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยที่เป็นบทบาทหลักแล้ว ยังมีบทบาทอื่นอีกหลายประการ เช่นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การพัฒนาคน การพัฒนาสังคม และการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน แต่กลับถูกมองข้ามจากกลุ่มชนชั้นนำทั่วไป ดูเหมือนจะเข้ากับสภาวะจิตที่ว่า “ใกล้เกลือกินด่าง”

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานมีสถาบันที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองของคนไทยประกอบด้วย ๓ สถาบันคือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะสถาบันศาสนา ชาวไทยส่วนมากได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลายาวนานพระพุทธศาสนาจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของคนไทยทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ความรู้ ธรรมะ ให้แก่ประชาชนได้รับทราบได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและต่อการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา กับสังคมไทย คณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ๔ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พุทธบริษัทได้นำเอาพระธรรมคำสั่งสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม การที่พระสงฆ์มีบทบาทหลักในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนถือเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์จะต้องทำให้มีให้เกิดขึ้น พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อสร้างภาพลักษณ์แห่งความศรัทธา เลื่อมใสให้แก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดรักษาศีลปฏิบัติธรรม เพื่อที่จะเพิ่มพูนศักยภาพในชีวิตและพัฒนาจิตใจให้ผ่องใสสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

การบริหารงานใดๆ ก็ตาม รวมทั้งการบริหารงานของพระสังฆาธิการต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหรือทรัพยากรที่มีความสำคัญพื้นฐาน และต้องเป็นพื้นฐานในการบริหารนั้น ซึ่งประกอบไปด้วยคน

เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการด้านเครื่องมือ เครื่องจักร รวมถึงอำนาจหน้าที่ ระยะเวลาในการทำงานและความสะดวกต่าง ๆ ในการทำงานด้วย เท่าที่ได้กล่าวมานี้มีความสำคัญและมีความผูกพันต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิด ความสำเร็จในการบริหารสำหรับพระสังฆาธิการทางคณะสงฆ์นั้น จะสำเร็จลงเช่นเดียวกับหน่วยงานอื่นๆ ได้ หรือจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของพระสังฆาธิการ ที่จะนำทรัพยากรดังกล่าวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์และได้ผลอย่างคุ้มค่า ซึ่งจัดว่าเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ควรให้ความสนใจอย่างจริงจังกับการบริหาร กล่าวคือ เพื่อให้การบริหารของกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดทั้งการประหยัดยิ่งขึ้น^๑

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือ การปกครองตามพระธรรมวินัย และใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหา ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย นั้น คณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย ครั้นต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย

สมัยก่อนนิยมใช้คำว่า การปกครองคณะสงฆ์ แต่ปัจจุบันใช้คำว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองให้เรียบร้อยดีงาม การบริหารนั้นพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^๒ ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาว่า พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองจะต้อง

^๑ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

ประเพณีธรรม และใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่” ดังนั้นเมื่อก้าวถึงการปกครองคณะสงฆ์ หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงหมายถึงพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นโครงสร้างของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อย ถือว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วย ที่จะทำให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนเอง

วัด เป็นหน่วยงานปกครองและหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา ๓๑ วรรคสอง และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในการกระทำการต่างๆ ด้วยตัวเองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนาแทน ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๑ วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามความในมาตรา ๓๖ และเป็นผู้แทนวัดตามความในมาตรา ๓๑ วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ว่า ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งในการดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” เพราะเหตุนี้ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง^๓ และสำหรับการบริหารวัดที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นนั้นมี ๖ ประการ คือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์^๔

องค์กรภาครัฐถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการให้การสนับสนุนงานกิจการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เพราะองค์กรภาครัฐถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลความเป็นปกติสุขและให้ความสะดวกแก่ประชาชนในทุก ๆ ฝ่ายอย่างทั่วถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษา

^๓ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), การคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

^๔ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒.

บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในอำเภอเมืองปราจีนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากิจการพระสงฆ์ของจังหวัดปราจีนบุรีให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารงานของพระสงฆ์ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อองค์กรภาครัฐในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการประเมินผลเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ทั้ง ๖ ด้าน

๑.ด้านการปกครอง

๒.ด้านการศาสนศึกษา

๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๔.ด้านการเผยแผ่

๕.ด้านการสาธารณูปการ

๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสงฆ์ ซึ่งมีจำนวน ๗๙๕ รูป^๕ และสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๖ รูป/ท่าน

๑. พระราชภัฏธาดา (ประเทือง กิตติสทุโท) เจ้าคณะจังหวัดปราจีนบุรี

๒. พระครูสิริพัฒนโสภณ (เสริม จิตธมโม) เจ้าคณะอำเภอเมืองปราจีนบุรี

^๕สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปราจีนบุรี, (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๕), <http://pri.onab.go.th/index.php>.

๓. พระครูปลัดจิริเดช จิตตสุโก เจ้าคณะตำบลเนินหอม เขต ๓

๔. นายอรุณ พุมเพรา รองผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี

๕. นางบังอร วิลาวลย์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี

๖. นายธนุสร ตาสระคุ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปราจีนบุรี

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

การประเมินผลการปฏิบัติงานในครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์ ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสงฆ์ ทำการศึกษาเฉพาะในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือน มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๕ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๖ รวมระยะเวลา ๙ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรีเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อองค์กรภาครัฐในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๖ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกันทราบถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดปราจีนบุรี ที่ปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

องค์กรภาครัฐ หมายถึง สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดปราจีนบุรีที่รับผิดชอบ ในการดูแลกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

บทบาทองค์กรภาครัฐ หมายถึง การมีส่วนร่วมของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำ จังหวัดปราจีนบุรีในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ทั้ง ๖ ด้าน ประกอบด้วย ๑)ด้านการปกครอง ๒)การศาสนศึกษา ๓)ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔)ด้านการเผยแผ่ ๕)ด้านการสาธารณูปการ ๖)ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การมีส่วนร่วม หมายถึง สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดปราจีนบุรีได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมวางแผน ตัดสินใจ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาอันมีผลกระทบถึงประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่ ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา หมายถึง สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดปราจีนบุรีช่วยเหลือและให้การสนับสนุนคณะสงฆ์ในการดำเนินการกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยภารกิจ ๖ ด้าน

การปกครอง หมายถึง สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดปราจีนบุรีที่มีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการออกระเบียบปฏิบัติ วางแผนดำเนินงาน จัดโครงการ จัดสวัสดิการ และจัดทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในวัดพระพุทธศาสนาในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมและคฤหัสถ์ทั้งสนับสนุนทุนการศึกษาพระภิกษุ สามเณร จัดพระภิกษุไปอบรมศีลธรรม ธรรมศึกษา แก่ครู นักเรียน และจัดห้องสมุดในวัดไว้ให้บริการแก่พระภิกษุสามเณร

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การพัฒนาสถานศึกษา การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณร ช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา จัดหางบประมาณ ในการสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา

การเผยแผ่ หมายถึง มีการแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธี จัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันสำคัญทางศาสนา จัดหาหนังสือให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีล ปฏิบัติธรรม จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางศาสนา การจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมจาริก

การสาธารณูปการ หมายถึง การวางแผนในการก่อสร้างอาคาร เสนาสนะภายในวัด ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในความเป็นไทย การจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด การดูแลซ่อมแซมและ ปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสถานพยาบาลในเขตชุมชนใกล้วัด การตั้งศูนย์ป้องกันยาเสพติดให้โทษ การช่วยเหลือให้การแนะนำตามหลักศาสนาแก่บุคคลที่มีความ เดือดร้อนหรือมีทุกข์ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ การดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการ พัฒนาสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง เป็นต้น

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทขององค์กรภาครัฐกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการขององค์กรภาครัฐกับการมี ส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อองค์กรภาครัฐในการพัฒนาและ ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในอำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี